

LAIKINOSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS ŠEIMOS BYLOSE: NUO TAIKYMO IKI VYKDYMO

DOI: 10.13165/HST-25-12-1-01

Anotacija. Darbe analizuojami esminiai aspektai, susiję su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu ir vykdymu šeimos bylose. Siekiama aptarti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir vykdymo šeimos bylose tendencijas, identifikuoti galimus iššūkius, su kuriais susiduria ir gali ateityje susidurti jas taikantys ir vykdančys subjektai. Ypatingas dėmesys skiriamas aktualios teismų praktikos analizei, kuria įstatymų ir doktrinos nuostatos iliustruojamos konkrečiais teismų praktikoje nagrinėtais pavyzdžiais. Analizuojama ir aktuali šiai temai Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, daranti didelę įtaką nacionalinei jurisprudencijai.

Reikšminiai žodžiai: civilinis procesas, laikinosios apsaugos priemonės, šeimos ginčai, prioritetinis vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principas, vykdymo procesas.

IVADAS

Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas¹. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra nurodęs, jog šia nuostata išreiškiamas valstybės įsipareigojimas įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrinta, kad šeima, motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos². Tarptautiniame ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakte įtvirtina, kad šeima yra natūrali ir pagrindinė visuomenės ląstelė³. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, kuri iliustratyviai įvardijama kaip kelrodė žvaigždė, atspindinti žmogaus teisių apsaugos aktualijas, įtvirtinanti žmogaus teisių apsaugos lygį ir nukreipianti valstybes demokratinio keliu⁴, 8 straipsnyje įtvirtinta teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą⁵. Taigi remiantis tiek nacionalinių, tiek tarptautinių teisės

aktų nuostatomis, šeima yra vienas svarbiausių elementų visuomenėje ir jai turi būti teikiama kuo didesnė apsauga ir pagalba tiek tuomet, kai ji kuriama, tiek tol, kol ji yra atsakinga už nesavarankiškų vaikų išlaikymą ir auklėjimą⁶.

Šeimos instituto svarba visuomenės gyvenime įpareigoja nuolat peržiūrėti šeimos teisinių santykių reglamentavimą, diskutuoti dėl naujų jo formų, siekti kuo efektyviau spręsti ginčus, susijusius su šeimos teisiniais santykiais. 2020 m. sausio 1 d. įsigalioję Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo pakeitimai, kuriais įtvirtinta privaloma mediacija šeimos bylose⁷, sudarė palankesnes prielaidas taikiai spręsti emociškai jautrius asmenų, kurie tarpusavyje yra susiję ilgalaikiais ryšiais, ginčus⁸. Ši priemonė laikytina itin reikšminga siekiant išsaugoti socialinę taiką tarp ginčo šalių, taip pat padėti sukurti realias galimybes užtikrinti tinkamą nepilnamečių vaikų ir skyrium gyvenančių jų tėvų teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimą. Tai juolab reikalinga todėl, kad nutraukus santuoką buvę sutuoktiniai išsaugo tėvų statusą – sutuoktiniams turint vaikų, ištuoka nereiškia šeimos apskritai pabaigos⁹, todėl išlieka pagrindinis siekis ginčą išspręsti taip, kad besitęsiantys santykiai atei-

1 Lietuvos Respublikos Konstitucija (38 straipsnio 1 dalis), LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 10 d. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>.

2 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 8 d. nutarimas „Dėl vaikų išlaikymo išmokų mokėjimo sąlygos nuolat gyventi Lietuvoje“, LRKT, žiūrėta 2025 m. gegužės 15 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1990/content>.

3 Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas (10 straipsnio 1 dalis), LRS, žiūrėta 2025 m. birželio 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.174850>.

4 *Lietuvos teisė 2020: esminiai pokyčiai. II dalis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020), 117, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/f51ef8f9-096a-4a09-9400-8c76f87a9943/content>.

5 Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841>.

6 *Ibid.*

7 Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas (20 straipsnio 1 dalies 1 punktas), LRS, žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325294/uMxhbvJsDl>.

8 *Lietuvos teisė 2019: esminiai pokyčiai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019), 54, <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/8cf08672-22cd-4d63-9796-5a9b3914683b/content>.

9 V. Mikėlnas, *Šeimos teisė* (Vilnius: Justitia, Vilnius, 2009), 376.

tyje būtų draugiški, grindžiami bendradarbiavimu¹⁰. Oficialiojoje statistikoje užfiksuotas teisminei mediacijai perduotų civilinių bylų dėl šeimos teisinių santykių skaičius¹¹ nuteikia pozityviai, tačiau manytina, kad tai yra ateities, galbūt jau ir netolimos, priemonė, kurią pasitelkiant didžioji dauguma ginčų, kylančių iš šeimos teisinių santykių, galėtų būti išspręsti pačių ginčo šalių, tarpininkaujant mediatoriui. Vis dėlto bent jau kol kas būtent teismai turės išspręsti daugumą ir, tikėtina, pačių sudėtingiausių, ginčų, susijusių su šeimos teisiniais santykiais. Šios kategorijos ginčai pasižymi itin dideliu sudėtingumu, nes tokiose bylose dažniausiai sprendžiami ginčai dėl vaikų, todėl teismas bylose yra aktyvus ir sprendimas su nepilnamečiais vaikais susijusius klausimus vadovaujasi išimtinai nepilnamečių vaikų interesais.

Temos aktualumas. Nacionalinės teismų administracijos 2024 m. pateiktais duomenimis, bylos dėl šeimos teisinių santykių yra antra pagal dažnumą pirmosios instancijos teismuose nagrinėtų bylų kategorija po civilinių bylų dėl prievolių¹². Nors pastebima tendencija, kad, nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojus privalomajai mediacijai šeimos ginčiuose, nagrinėjamuose ginčo teisenos tvarka, šeimos teisinių santykių bylų sumažėjo¹³, tačiau, atrodo, patys sudėtingiausi ginčai vis dėlto pasiekia teismą ir būtent juose dažniausiai sprendžiami laikinųjų apsaugos priemonių klausimai, siekiant užtikrinti nepilnamečių vaikų ir tėvų teises ir teisėtus interesus. To visų pirma reikalauja vaiko interesas augti stabilioje, emociškai saugioje aplinkoje, todėl itin svarbu šias apsaugos priemones taikyti laiku, kad nepilnamečių vaikų teisėms ir teisėtiems interesams būtų padaryta kuo mažesnė žala, nes net ir pakankamai operatyviai procese išlieka pavojus, kad dėl ginčo sprendimo trukmės bus pažeistos vaiko ar sutuoktinio teisės¹⁴. Be to, bylos nagrinėjimo pradžioje iš esmės neįmanoma nuspėti, kiek tas nagrinėjimas užtruks. Šiame procese tampa svarbus tiek šalių, tiek valstybinių institucijų, tiek paties teismo aktyvumas. Visi pami-

nėti subjektai privalo veikti išskirtinai nepilnamečių vaikų interesais¹⁵. Šiame straipsnyje nagrinėjama tema yra aktuali ir aktualumo bėgant metams nepraranda. Priešingai, susiduriama su naujais iššūkiais, sudarančiais pagrindą teisės mokslininkams ir praktikams susitelkti, identifikuoti esamas problemas, nustatyti galimus ateities iššūkus ir ieškoti išečių, siekiant tobulo proceso ir teisingumo.

Šio darbo *tikslas* – išanalizuoti ir aptarti esminius aspektus, susijusius su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu ir vykdymu šeimos bylose.

Objektas – tarptautinės ir nacionalinės teisės aktai, teismų praktika, civilinio proceso teisės, šeimos teisės moksliniai darbai, susiję su ginčiais, kylančiais iš šeimos teisinių santykių, poreikiu taikant laikinąsias apsaugos priemones laikinai sureguliuoti ginčo situaciją, taikytų laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas.

Uždaviniai:

- 1) nustatyti subjektus, galinčius inicijuoti laikinųjų apsaugos priemonių taikymą šeimos bylose;
- 2) nustatyti šeimos bylose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių rūšis;
- 3) apžvelgti esminius aspektus, susijusius su laikinųjų apsaugos priemonių nagrinėjimu šeimos bylose;
- 4) aptarti šeimos bylose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo pradžios ir pabaigos momentus;
- 5) apžvelgti esminius aspektus, susijusius su teismo nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių, taikomų šeimos bylose, vykdymu.

Metodai: teisės aktų, teismų praktikos apžvalga ir analizė, lyginimas. Analitinis aprašomasis interpretacinis metodas, naudotas analizuojant autorių monografijas, mokslinius straipsnius, tarptautinės ir nacionalinės teisės aktus, kitus šaltinius.

10 *Mediatoriaus vadovas* (Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2019), 34, žiūrėta 2024 m. lapkričio 29 d., [https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/Mediatoriaus%20vadovas_%20Metodinis%20leidinys%20TM%20\(pdf\)\(1\).pdf](https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/Mediatoriaus%20vadovas_%20Metodinis%20leidinys%20TM%20(pdf)(1).pdf).

11 Lietuvos teismai, „Teisminės mediacijos praktikos teismuose apibendrinimas. 2024“, žiūrėta 2025 m. gegužės 29 d., <https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2025/03/mediacijos-praktikos-teismuose.pdf>.

12 Lietuvos teismai, „Veiklos rezultatai. 2024“, žiūrėta 2025 m. gegužės 29 d., https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2025/05/teismai_ataskaita_2025.pdf.

13 *Ibid.*

14 D. Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos institutas naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse: pamatinės nuostatos“, *Teisė* 50 (2004): 113.

15 E. Tamošiūnienė ir I. Kudinavičiūtė-Michailovienė, *Šeimos bylų nagrinėjimo ir teismo sprendimų vykdymo ypatumai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013): 283, žiūrėta 2024 m. gruodžio 9 d., <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/d644eb13-2d03-4351-adec-b3e4eb3bc254/content>.

1. SUBJEKTAI, GALINTYS INICIJUOTI LAIKINŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMĄ ŠEIMOS BYLOSE

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 144 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu šie asmenys tikėtinais pagrindžia savo ieškinio reikalavimą ir nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas. Laikinosiomis apsaugos priemonėmis šeimos bylose, be kitų tikslų, siekiama užtikrinti, kad nebūtų pažeidžiami nepilnamečių vaikų asmeniniai neturtiniai bei turtiniai interesai iki teismo sprendimo priėmimo. Vis dėlto sprendimas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bylose, kuriose nagrinėjami ginčai, susiję su šeimos teisiniais santykiais, be CPK 145 straipsnio 1 dalyje nustatytų laikinųjų apsaugos priemonių, teismas gali taikyti ir kituose įstatymuose nustatytas priemones (CPK 145 straipsnio 1 dalies 13 punktas).

Analizuojant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo šeimos bylose institutą, svarbu identifikuoti subjektus, galinčius inicijuoti laikinųjų apsaugos priemonių, kuriomis siekiama apsaugoti nepilnamečių vaikų interesus ir ginti socialiai pažeidžiamų šeimos narių teisėtus interesus, taikymą nagrinėjant šeimos bylas. Anksčiau paminėta CPK 144 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata teikia pagrindą išvadai, jog siekiant įvykdyti būsimą teismo sprendimą gali būti taikomos tik tos laikinosios apsaugos priemonės, kurios yra susijusios su pareikštais ieškinio reikalavimais, todėl pagal šią normos prasmę subjektas, nepareiškęs savarankiško reikalavimo byloje, negali teismo prašyti taikyti laikinąją apsaugos priemonę, nes ji, nesant pareikšto reikalavimo, nėra ir negali būti susijusi su būsimu teismo sprendimo įvykdymo pasunkėjimu arba apskritai neįvykdymu. Vis dėlto Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, jog laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis užkirsti kelią būsimu teismo sprendimo įvykdymo negalimumui arba pasunkėjimui neturi būti aiškinama vien kaip būtinumas užtikrinti teismo sprendimo rezoliucinės dalies įgyvendinimą. Dėl to laikinosios apsaugos priemonės gali būti nukreiptos ne tik į būsimu teismo sprendimu suformuluotų nurodymų įgyvendinimo užtikrinimą, bet ir į laikiną ginčo situacijos teisinį suregulavimą (konkretūs faktai, leidžiantys daryti išvadą, kad netaikius šių priemonių gali būti

pažeistos vaiko teisės ir interesai)¹⁶. Remiantis šiuo kasacinės instancijos teismo išaiškinimu galima daryti išvadą, kad šeimos bylose prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo gali pateikti ne tik dalyvaujantis byloje asmuo, pareiškęs savarankišką reikalavimą, tačiau ir tokio reikalavimo nepareiškęs asmuo. Toks laikinas ginčo situacijos teisinis suregulavimas plačiąja prasme taip pat užtikrina būsimo teismo sprendimo įvykdymą, nes, laikinai nereguliuojamus ginčo situacijos, bylos nagrinėjimo metu šalies ar kitų suinteresuotų asmenų (pavyzdžiui, nepilnamečių vaikų) teisių pažeidimai gali visiškai eliminuoti ginčo objektą ir bylos nagrinėjimą padaryti beprasmį¹⁷. Tokia laikinąją apsaugos priemonę siekiama užtikrinti ne tik teismo sprendimo įvykdymą, bet ir suinteresuoto asmens teisėtų interesų apsaugą ir palengvinti jam nekludomai įgyvendinti savo teises proceso metu¹⁸. Analizuojant subjektus, galinčius inicijuoti laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, svarbu paminėti ir teismą – jis pagal procesinį įstatymą savo iniciatyva gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones¹⁹, nes šios kategorijos bylos yra susijusios su siekiu apginti viešąjį interesą. Visgi kiekvienu atveju, kai, sprendamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą, teismas remiasi viešojo intereso argumentu (tiek taikydamas tokias priemones savo iniciatyva, tiek atsisakydamas jas taikyti), savo procesiniame sprendime jis privalo argumentuoti, kuo konkrečiu atveju pasireiškia viešasis interesas ir kodėl jis lemia poreikį laikinųjų apsaugos priemonių klausimą spręsti teismo iniciatyva arba viešojo intereso apsaugos sumetimais taikyti (netaikyti) laikinąsias apsaugos priemones²⁰, nes CPK 376 straipsnyje įtvirtinta teismo pareiga savaime nereiškia teismo pareigos būti aktyviam visose šeimos bylose ar dėl visų byloje pareikštų reikalavimų. Ši teismo pareiga turi būti derinama su asmenų procesinio lygiateisiškumo, rungimosi ir dispozityvumo principais, todėl kiekvienoje byloje teismas turi teisę įvertinti faktines aplinkybes, sudarančias teisinį pagrindą jam aktyviai veikti, tam, kad ši išimtinė taisyklė būtų taikoma

16 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, „Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga Nr. AC-34-2“, žiūrėta 2024 m. gruodžio 1 d., <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67>.

17 *Ibid.*

18 A. Driukas ir V. Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika. 2 tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006), 510.

19 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (376 straipsnio 2 dalis), LRS, žiūrėta 2025 m. vasario 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.162435/asr>.

20 *Ibid.*

tik konkrečioje byloje ar tokioje byloje pareikštų reikalavimų daliai ir netaptų privaloma visiems reikalavimams šeimos byloje²¹.

2. LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ, TAIKYTINŲ ŠEIMOS BYLOSE, RŪŠYS

Pagal tikslą laikinosios apsaugos priemonės gali būti kelių rūšių: 1) konservacinės paskirties laikinosios apsaugos priemonės, užtikrinančios padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą, *status quo* (lot. esamos padėties) išsaugojimą; 2) teisinius santykius laikinai sureguliuojančios laikinosios apsaugos priemonės, sudarančios sąlygas užtikrinti asmenų teisių apsaugą, ginčo teisinių santykių normalų funkcionavimą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas; 3) prevencinės priemonės, užkertančios kelią žalos ar kitų neigiamų padarinių atsiradimui²². V. Mikelėno teigimu, laikinosios apsaugos priemonės nagrinėjant šeimos bylas pagal turinį laikytinos prevencinio pobūdžio priemonėmis²³. CK 3.65 straipsnyje pateikiamas laikinųjų apsaugos priemonių sąrašas, kurias teismas gali taikyti, iki bus priimtas teismo sprendimas. CK 3.65 straipsnio 2 dalies 8 punkte nurodoma, kad teismas gali taikyti ir kitas reikalingas priemones. Tokia nuostata visų pirma yra bylų, kylančių iš šeimos teisinių santykių, nagrinėjimo specifiškumo atspindys, pagal kurį teismas nagrinėdamas šios kategorijos bylas yra aktyvus, gali veikti savo iniciatyva, nes šiose bylose ypač žymus civilinio proceso, kaip viešosios teisės šakos, pobūdis²⁴. Kita vertus, nors nuolatine teisėkūra siekiama sukurti ir tobulinti vientisą, darnią teisės normų ir teisės principų sistemą, reguliuojančią įvairius visuomenėje egzistuojančius santykius²⁵, nuolat besikeičiant visuomeniniams santykiams būtų nepateisinama, jei teismas nagrinėdamas šeimos ginčą, negalėtų laikinai sureguliuoti ginčo situacijos vien todėl, kad tokia priemonė nenumatyta įstatyme. Tokias išvadas pagrindžia ir praktinis pavyzdys, jog viena dažniausiai šeimos bylose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių – laikinas vaiko ir vieno iš skyrium gyvenančių tėvų bendravimo tvarkos nustatymas – CK 3.65 straipsnyje nėra nurodyta.

21 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje A. R. prieš N. R., bylos Nr. 3K-3-411/2012, žiūrėta 2025 m. vasario 5 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fbd3349b-3785-4672-aefd-c63047c734c5>.

22 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 16.

23 Mikelėnas, *supra note*, 9: 333.

24 V. Nekrošius, *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos: nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007), 266.

25 L. Baublys ir kt., *Teisės teorijos įvadas* (Vilnius: MES, 2010), 270.

3. LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ, TAIKYTINŲ ŠEIMOS BYLOSE, NAGRINĖJIMO ESMINIAI ASPEKTAI

Prašymų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nagrinėjimo tvarka reglamentuojama CPK 147 straipsnyje. Šio straipsnio 1 dalyje yra suformuluota svarbi nuostata, jog kai prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nurodytas pareikštame ieškinyje, šių priemonių taikymo klausimas sprendžiamas tik išsprendus ieškinio, kuriame jas prašoma taikyti, priėmimo klausimą. Šioje dalyje svarbu pažymėti, jog nors ieškinio priėmimo klausimą teismas turi išspręsti per 10 dienų nuo atitinkamo ieškinio registravimo teisme dienos (CPK 137 straipsnio 3 dalis), tačiau įvertinus tai, kad prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių turi būti išspręstas nedelsiant arba per CPK nustatytus terminus, kurie skaičiuotini nuo prašymo gavimo dienos, darytina išvada, kad ieškinio priėmimo klausimas turi būti išsprendžiamas nedelsiant, nes teismas per CPK nustatytus terminus²⁶ dar privalės išspręsti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą.

CPK 147 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teismas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo rašytinio proceso tvarka išsprendžia nedelsdamas, bet ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos. Išimtiniais atvejais, kai būtina surinkti sprendimui dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo priimti reikalingus papildomus duomenis, teismas klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo išsprendžia per septynias darbo dienas nuo jo gavimo dienos. Kai teismas mano, kad tai būtina, apie prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nagrinėjimą pranešama atsakovui. Manytina, kad, įvertinus šeimos bylose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių pobūdį ir reikšmę, sprendžiant jų taikymo klausimą turėtų būti sudaromos sąlygos priešingai šaliai pateikti poziciją dėl prašomų taikyti laikinųjų apsaugos priemonių, o Valstybės vaiko teisių tarnybai – pavesta pateikti išvadą dėl prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atitiktis nepilnamečių vaikų teisėms ir teisėtiems interesams, kad būtų užtikrinamas tiek asmens teisės į teisminę gynybą realizavimas, tiek teismui nagrinėjant šį klausimą reikšmingos infor-

26 Per tris arba septynias darbo dienas – CPK 147 straipsnio 1 dalis.

macijos (įrodymų) pateikimas²⁷. Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT) byloje prieš Lietuvą, kurioje asmuo skundėsi, kad teismas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo – nepilnametės dukters laikinosios gyvenamosios vietos nustatymo – klausimą išnagrinėjo rašytinio proceso tvarka, jam nepranešęs, o sprendimas nustatyti dukters gyvenamąją vietą kartu su jo buvusią žmoną buvo priimtas neatsižvelgiant į jo argumentus²⁸, konstatavo, jog sprendimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo buvo priimti nesuteikiant pareiškėjui tinkamos procesinės apsaugos²⁹. Iš to galima daryti išvadą, kad teismui išnagrinėti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą šeimos bylose nedelsiant ar per tris darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos iš esmės bus neįmanoma. Tokie atvejai, atsižvelgiant į CPK 147 straipsnio 1 dalį, bus laikomi išimtiniais, tad klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo teismas privalės išspręsti per septynias darbo dienas nuo jo gavimo dienos. Atsižvelgiant į tai, kad sprendimas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą sudėtingose šeimos bylose teismas gali neturėti galimybių šį klausimą išspręsti net per procesiniame įstatyme nustatytą maksimalų septynių darbo dienų terminą (pavyzdžiui, teismui gali būti nepateikti visi šiam klausimui išnagrinėti būtini duomenys), kyla klausimas, ar toks procesinis pažeidimas galėtų būti pateisinamas. Procesiniais terminais siekiama užtikrinti greitesnį teisminį ginčo sprendimą ir tokia nuostata visiškai atitinka laikinųjų apsaugos priemonių instituto paskirtį, tačiau įvertinus šeimos bylose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių reikšmę ir sukuriamus padarinius manytina, kad objektyvus ir argumentuotas šio procesinio termino praleidimas išskirtiniais atvejais galėtų būti pateisinamas.

Minėta, jog klausimas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka, tačiau kyla mintis, kad tam tikrų šeimos by-

lose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas vis dėlto turėtų būti nagrinėjamas žodinio proceso tvarka. Paminėtinos dvi dažniausiai teismų praktikoje pasitaikančios laikinosios apsaugos priemonės, kurių taikymo klausimas nagrinėtinas žodinio proceso tvarka: dėl vaiko laikinos gyvenamosios vietos nustatymo ir dėl laikino bendravimo tvarkos nustatymo. Tokią išvadą patvirtina tiek nuosekli Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, tiek nacionalinė teismų praktika. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra nurodęs, jog apylinkės teismo nusistatymas, kad pareiškėjo dalyvavimas posėdyje, kai buvo sprendžiamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas, nebūtinas ir neargumentavimas kodėl, žinant, kad tuo metu pagal Jungtinės Karalystės teismo sprendimą turėjo įvykti tėvo ir sūnaus susitikimas, nulėmė proceso neteisingumą³⁰. Apeliacinės instancijos teismų praktikoje taip pat akcentuojama, jog, siekiant visapusiškai ir objektyviai išsiaiškinti bylos aplinkybes, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas šeimos bylose turėtų būti nagrinėjamas teismo posėdyje žodinio proceso tvarka^{31, 32}.

Kitas svarbus aspektas, susijęs su poreikiu minėtų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą spręsti žodinio proceso tvarka, yra susijęs su poreikiu išklausti vaiką, sugebantį išreikšti savo pažiūras. Vaiko teisė būti išklaustam įtvirtinta tiek tarptautinės, tiek nacionalinės teisės aktuose. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nurodoma, kad vaikai gali laisvai reikšti savo nuomo-

30 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Manic prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 46600/11), žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%2246600/11%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-150216%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2246600/11%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-150216%22]}). Teismo nuomone, buvo itin svarbu užtikrinti pareiškėjo dalyvavimą posėdyje, jį išklausti ir įsitikinti, ar tikrai, kaip teigė V. T., pareiškėjas kėlė pavojų vaikui ir norėjo jį pagrobti.

31 Juolab kad CK 3.178 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog nagrinėjant ginčus dėl vaikų būtinas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimas.

32 Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2019 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-90-569/2019, žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., <https://liteko.teismai.lt/viesaspren dimupai eska/tekstas.aspx?id=efb75d1d-1c8e-4a9f-989e-d952a8406018>; Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1471-273/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., <https://liteko.teismai.lt/viesaspren dimupai eska/tekstas.aspx?id=7f8da63f-972f-48ca-83f7-80b7d197cddd>; Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-680-896/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., <https://liteko.teismai.lt/viesaspren dimupai eska/tekstas.aspx?id=8fb193ca-b51b-4521-bb47-2314a221b558>.

27 Apeliacinės instancijos teismas nagrinėdamas atskirąjį skundą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir atsižvelgdamas į šeimos kategorijos bylose egzistuojantį viešąjį interesą ir aktyvų teismo vaidmenį imantis priemonių išaiškinti reikšmingas bylos aplinkybes tam, kad būtų teisingai išspręstas šalių nepilnamečių vaikų laikino išlaikymo klausimas ir kad nebūtų pažeisti nepilnamečių vaikų interesai, nutarė priimti šalies pateiktus įrodymus (duomenys apie gaunamą darbo užmokestį). Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1815-324/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 17 d., <https://liteko.teismai.lt/viesaspren dimupai eska/tekstas.aspx?id=c1c987b2-70d3-4f92-90b2-fad4b1d0240a>.

28 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. spalio 23 d. sprendimas byloje *Širvinskas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 21243/17), žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-194735%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-194735%22]}).

29 *Ibid.*

nę. Sprendžiant su vaikais susijusius klausimus, į jų nuomonę atsižvelgiama pagal jų amžių ir brandą³³. CK 3.177 straipsnyje taip pat įtvirtinta nuostata, kad teismas, nagrinėdamas ginčus dėl vaikų, privalo išklausti vaiką, sugebantį išreikšti savo pažiūras, ir išsiaiškinti vaiko norus. Remiantis CPK 380 straipsniu, kai sprendžiamas bet kuris su vaiku susijęs klausimas, vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklaustas tiesiogiai, o jei tai neįmanoma, – per atstovą. Priimant sprendimą turi būti atsižvelgta į vaiko nuomonę, jei tai neprieštaruja paties vaiko interesams (1 dalis). Vaiko nuomonė gali būti išreikšta žodžiu, raštu arba kitais jo pasirinktais būdais. Vaiko, kuriam yra suėję keturiolika metų, pareiškimas apie sutikimą ar nesutikimą su ieškiniu turi būti išreikštas raštu arba įrašytas į teismo posėdžio protokolą. Kai vaikas savo nuomonę išreiškia žodžiu, teismas gali duoti jam pasirašyti sutikimo ar nesutikimo su ieškiniu standartinę formą (šios formos pavyzdį tvirtina teisingumo ministras) (2 dalis). Nors iš paminėtų normų turinio gali susidaryti įspūdis, jog teismas privalo išklausti vaiką, sugebantį išreikšti savo pažiūras, bylą nagrinėjant iš esmės, tačiau, įvertinus tam tikrų šeimos ginčuose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių įtaką galutiniam sprendimui (pavyzdžiui, laikinos vaiko gyvenamosios vietos nustatymo), manytina, kad vaiko nuomonė turėtų būti išklausiama sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą. Apeiliacinės instancijos teismų praktikoje taip pat akcentuojamas poreikis sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių (tokių kaip laikinos vaiko gyvenamosios vietos ir (ar) laikinos bendravimo tvarkos nustatymo) taikymą išklausti vaiko nuomonę³⁴. Pagal minėtą reglamentavimą vaikas gali būti išklausiomas tiesiogiai arba per atstovą, o pati vaiko nuomonė gali būti išreikšta žodžiu, raštu arba kitais jo pasirinktais būdais. Vaiko nuomonė išklausiama vaiko apklausos kambaryje, vaikui tiesiogiai teismo procese (teismo posėdžių salėje) nedalyvaujant. Klausimai užduoda-

mi teismo psichologui, o šis teismo klausimus pateikia vaikui. Kitas svarbus aspektas yra susijęs su vaiko nuomonės išreiškimo forma, t. y. ar vaiko nuomonė turi būti išklausiama tik teisme, ar ir, pavyzdžiui, vaiko teisių skyriaus specialistų, kurie, teikdami teismui išvadą dėl šalies pateikto prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones, pateikia ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2019 m. birželio 14 d. Nr. BV-201 patvirtintą užpildytą pavyzdinę vaiko nuomonės išklausymo akto formą. Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje akcentuojama, jog teismas neturėtų būti įpareigotas visada išklausti vaiką teismo posėdyje³⁵. Ši pozicija suponuoja išvadą, jog Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistų atliekamas vaiko nuomonės išklausymas turėtų būti laikomas atitinkančiu vaiko teisės būti išklaustam nuostatą, jei vaiko nuomonės išklausymo turinys, jo fiksavimas ir kitos aplinkybės nekelia abejonių. Visgi sprendžiant vaiko laikinos gyvenamosios vietos nustatymo klausimą turėtų būti siekiama vaiko, sugebančio suformuoti savo pažiūras, nuomonę išklausti būtent teisme ir tai susiję su šiame straipsnyje jau akcentuota aplinkybe dėl taikomos laikinosios apsaugos priemonės įtakos galutiniam sprendimui. Sprendžiant skyrium gyvenančių tėvų ginčą dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ar pakeitimo, pareikštą remiantis CK 3.169 straipsnio 3 dalimi, teismui būtina įvertinti aplinką, kurioje vaikas gyvena teismo sprendimo priėmimo momentu, jos tinkamumą vaiko vystymuisi ir nustatyti, ar vaiko interesams yra būtinas šios aplinkos keitimas. Aplinkos keitimas vaikui sukelia emocinių išgyvenimų, gali padaryti tam tikrą socialinę, psichologinę žalą. Tarptautinės ir nacionalinės teisės normos užtikrina vaiko šeimos aplinkos apsaugą ir, nesant būtino reikalingumo ir aiškaus, pakankamo pagrindo, nenumato vaiko šeimos aplinkos keitimo. Stabilios vaiko aplinkos užtikrinimo poreikis atsispindi Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje dėl Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) tai-

33 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, *Eur lex*, žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=GA>.

34 Laikinosios apsaugos priemonės taikytos neįvertinus vaiko emocinės būsenos, vaiko valios dėl bendravimo su tėvu, o tai reiškia, kad buvo pažeistos vaiko interesų apsaugą reglamentuojančios imperatyvios įstatymų nuostatos (mergaitė yra tokio amžiaus, kad veikiausiai gali išreikšti nuomonę (tiesiogiai ar per kitus asmenis) dėl bendravimo su tėvu ir jo intensyvumo, tačiau jos nuomonė nebuvo išklausiama). Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-968-601/2014, žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprenvimupaieska/tekstas.aspx?id=cec8ab94-2f8c-443b-a596-0571244eb181>.

35 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Sahin prieš Vokietiją* (peticijos Nr. 30943/96), žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., [https://hudoc.echr.coe.int/en-#/{%22fulltext%22:\[%2230943/96%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-61194%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/en-#/{%22fulltext%22:[%2230943/96%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-61194%22]}).

kymo³⁶. Lietuvos teismų praktika taip pat orientuota į stabilų vaiko gyvenimą jo poreikius atitinkančioje aplinkoje, pagal ją tokios aplinkos pakeitimas turi būti pateisinamas ir būtinas, t. y. būtina nustatyti, kad esama aplinka jam tapo nesaugi, nebeatitinka sveiko vaiko normaliam vystymuisi taikomų reikalavimų, o tinkama aplinka būtų sukurta pakeitus vaiko gyvenamąją vietą – nustatant ją su kitu iš tėvų³⁷. Nacionalinės teismų administracijos duomenimis, bylų dėl santuokos nutraukimo dėl vieno ar abiejų sutuoktinių kaltės ir dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo (ginčo teisena) nagrinėjimo trukmė nuo 2019 m. iki 2021 m. II pusmečio vidutiniškai buvo 167 dienos³⁸. Analizuojant pateiktus duomenis pastebimas šių kategorijų bylų nagrinėjimo trukmės ilgėjimas. Tai, tikėtina, lėmė dėl COVID-19 atitinkamais laikotarpiais įvestas karantinas, kiti apribojimai. Taigi teismas, sprenddamas vaiko gyvenamosios vietos nustatymo klausimą, sprendimą byloje priima vidutiniškai per 6 (šešis) mėnesius, o tai reiškia, jog bylos nagrinėjimo pradžioje nustačius vaiko laikiną gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų vaikas visą tą laiką iki galutinio sprendimo byloje priėmimo gyvens su tuo iš tėvų. Šiuo atveju įvertinus jau anksčiau akcentuotą aplinkybę, kad Lietuvos teismų praktika yra orientuota į stabilų vaiko gyvenimą jo poreikius atitinkančioje aplinkoje, darytina išvada, jog per visą bylos nagrinėjimą nenustačius jokių objektyvių aplinkybių, lemiančių išvadą, kad teismo nustatyta laikina vaiko gyvenamoji vieta keltų grėsmę vaiko sveikatai, saugioms gyvenimo sąlygoms ar kitoms neturtinėms teisėms, vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta tikėtina gali būti nustatyta būtent su tuo iš tėvų, su kuriuo buvo nustatyta jo laikina gyvenamoji vieta, nes per visą bylos nagrinėjimo laiką vaikui jo laikinoje gyvenamojoje vietoje su vienu iš tėvų susiformuos stabili aplinka³⁹. Visgi gyvenamosios vietos kaitaliojimas ne tik neužtikrina vaikui stabilumo,

bet, priešingai, gali pabloginti vaiko emocinę ir psichologinę būseną, vaikas gali nesugebėti adaptuotis prie naujų sąlygų, o tai gali sukelti neigiamas pasekmes tiek vaiko ugdymui, mokymuisi, tiek bendrai būsenai. Europos Žmogaus Teisių Teismo nuomone, tokiais atvejais sprendimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kuriais buvo nustatyta laikina vaiko gyvenamoji vieta su vienu iš tėvų, padeda stiprinti vaiko prisirišimą prie vieno iš tėvų gyvenamosios vietos ir padidina tikimybę, kad būtent ši gyvenamoji vieta ir taps nuolatine⁴⁰.

Kaip matyti iš gausios ir nagrinėjimu klausimu aktualios teismų praktikos pavyzdžių, teismui tenka nelengva užduotis ne tik nustatyti saugomų vaiko interesų turinį, bet ir išspręsti šių interesų ir tėvo (motinos) teisės matytis su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant santykio problemą⁴¹. Tokio uždavinio sprendinys yra prioritetinio vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principo taikymas⁴², įtvirtintas tiek tarptautinės, tiek nacionalinės teisės aktuose. Jungtinių Tautų vaikų teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai⁴³. CK 3.3 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog šeimos santykių teisinis reglamentavimas Lietuvos Respublikoje grindžiamas prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principu⁴⁴. Šis principas reiškia, kad kai sprendžiami visi su vaikais susiję šeimos klausimai, tiek tėvai, tiek teismas, tiek kiti asmenys privalo pirmiausia atsižvelgti į vaiko interesus ir jais vadovautis, ieškoti ginčo sprendimo varianto, labiausiai atitinkančio vaiko interesus⁴⁵. Pavyzdžiui, vienoje iš bylų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nurodoma, kad, vertindamas tėvų turtinę padėtį, teismas turi atsižvelgti į prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principą, lemiantį, kad visos abejonės dėl išlaikymo priteisi-

³⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Neulinger ir Sjuruk prieš Šveicariją* (peticijos Nr. 41615/07), žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng?#%7B%22fulltext%22:%5B%2241615%2F07%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%202025%2C%22CHAMBER%2025%2C%22itemid%22:%5B%22001-99817%22%5D%7D>.

37 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje *A. T. prieš D. I.*, bylos Nr. 3K-3-320/2006, žiūrėta 2025 m. vasario 11 d., <https://litatek.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tkstas.aspx?id=5c25ad08-73dc-4639-94d6-9395c991062e>.

38 2019 m. – 157 dienos, 2020 m. – 168 dienos, 2021 m. I pusmeti – 177 dienos.

39. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. spalio 23 d. sprendimas byloje Širvinskas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 21243/17), žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng/%7B%22itemid%22:%5B%22001-194735%22%5D%7D>).

40 Tokia faktinė situacija susiklostė ir Europos Žmogaus Teisių Teismo nagrinėtoje byloje Širvinskas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 21243/17).

41 G. Sagatys, „Vaiko teisė į šeimos ryšius Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje“, *Jurisprudencija* 33, 25 (2002): 92, žiūrėta 2025 m. vasario 15 d., <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3525/3318>.

42 Europos Žmogaus teisių Teismo vadinama „geriausiais vaiko interesais“, *ibid.*

43 Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, LRS, žiūrėta 2025 m. vasario 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19848>.

44 Principas taip pat įtvirtintas Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (4 straipsnio 1 punktą), LRS, žiūrėta 2025 m. vasario 17 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26397/HnrBIOAJGo>.

45 Mikelēnas, *supra note*, 9: 127.

mo, jo dydžio, formos nustatymo ir pan. turi būti vertinamos vaiko interesų naudai, t. y. pripažįstama, kad padėtis leidžia priteisti vaiko poreikius atitinkančių išlaikymo dydį⁴⁶.

4. LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ ŠEIMOS BYLOSE GALIOJIMO PRADŽIOS IR PABAIGOS TERMINAI

CPK 150 straipsnyje, reglamentuojančiame laikinųjų apsaugos priemonių galiojimą, nėra nurodomas laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo pradžios momentas, tačiau CPK 152 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo vykdoma skubiai, teikia pagrindą išvadai, jog nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo įsigalioja nuo jos priėmimo momento. Šioje dalyje kyla klausimas dėl vienos iš šeimos bylose dažnai taikomų laikinųjų apsaugos priemonių – iš vieno iš tėvų nepilnamečiams vaikams priteistino laikino išlaikymo – pradžios momento. Jei vadovausimės aptarta procesine norma, tokia laikinoji apsaugos priemonė įsigalios ir laikinas išlaikymas nepilnamečiams vaikams bus teikiamas nuo nutarties taikyti šią laikinąją apsaugos priemonę priėmimo momento, tačiau kaip tokiu atveju anksčiau aptarta procesinė norma koreliuoja su CK 3.200 straipsnyje įtvirtinta taisykle, jog išlaikymas priteisiamas nuo teisės į išlaikymą atsiradimo dienos. Ar tokiu atveju, teismas vadovaudamasis prioritetiniu vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principu, galėtų laikiną išlaikymą nepilnamečiams vaikams priteisti nuo ieškinio teismui pateikimo dienos, jei byloje esantys duomenys patvirtina, kad nepilnamečiams vaikams materialinis išlaikymas nebuvo teikiamas jau pateikiant ieškinį teismui? Atsakymą į šį klausimą galima rasti apeliacinės instancijos teismų praktikoje – joje akcentuojama, jog laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis ir tikslas nulemia tai, kad laikinosios apsaugos priemonės taikomos ir galioja tik į ateitį, t. y. jos neveikia retrospektyviai⁴⁷. Taigi principas, kad šeimos bylose taikomos laikinosios apsaugos priemonės yra orientuotos į ateitį, taikytinas ir sprendžiant dėl laikinosios apsaugos priemonės – iš vieno iš tėvų nepilnamečiams vaikams priteistino laikino išlaikymo – galiojimo

pradžios. Tokia nuostata paaiškinama tuo, kad išlaikymas vaikui yra prievolė į ateitį, o išlaikymo įsiskolinimas yra skolinis reikalavimas, kuris yra retroaktyvus pobūdžio⁴⁸.

Šioje dalyje taip pat svarbu paminėti, jog procesiniame įstatyme yra numatytas skirtingas laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo terminas. CPK 150 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad jeigu ieškinys patenkinamas, taikytos laikinosios apsaugos priemonės galioja iki teismo sprendimo įvykdymo, o CK 3.65 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad teismas gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kol bus priimtas teismo sprendimas. Vis dėlto kasacinis teismas yra pažymėjęs, jog priimdamas sprendimą dėl ginčo esmės teismas, atsižvelgdamas į konkrečias faktines bylos aplinkybes, laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo klausimą gali išspręsti kitaip, negu nustatyta CK 3.65 straipsnio 1 dalyje, kai reikia – nuspręsti dėl jų taikymo, iki bus įvykdytas teismo sprendimas ar pan.⁴⁹

5. TEISMO NUTARČIŲ DĖL LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ, TAIKOMŲ ŠEIMOS BYLOSE, VYKDYMAS

Veiksmingas teismo sprendimų (nutarčių) įgyvendinimas yra vienas iš pagrindinių teisinės valstybės elementų⁵⁰. CPK 18 straipsnyje įtvirtintas teismo sprendimo, nutarties ar kito procesinio dokumento privalomumo principas, kuris reiškia, jog teismo sprendime ar kitokiame teismo procesiniame dokumente esančių nurodymų privalo paisyti visi asmenys (valstybės ar savivaldybių institucijos, tarnautojai ar pareigūnai, fiziniai ir juridiniai asmenys). Pagal procesinį įstatymą kiekvieno vykdymo veiksmo atlikimo pagrindas yra vykdomasis dokumentas (CPK 586 straipsnio 2 dalis). CPK 152 straipsnio, kuriame reglamentuojamas nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymas, 5 ir 6 dalyse numatyta, kad nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių nedelsiant nusiunčiama prašymą jas taikyti pareiškusiam asmeniui ir šias nutartis antstoliai vykdo teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka. Taigi teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių yra vykdomasis

46 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2009, žiūrėta 2025 m. vasario 14 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0c003e1b-d099-4aa6-b104-c150f2964636>.

47 Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1846-273/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 14 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b-7c223f4-0cc6-4f4d-a202-dfca55cd3ef6>.

48 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, „Aktualūs vaiko išlaikymo klausimai naujausioje Lietuvos kasacinėje jurisprudencijoje Nr. AC-53-1“, *Teismų praktika* 53 (2020), žiūrėta 2025 m. vasario 18 d., https://www.lat.lt/data/public/uploads/2021/01/islaikymo-apzvalga_2020-12-17.docx.

49 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020, žiūrėta 2025 m. vasario 12 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3fd04e-ab-f8a5-43e9-9882-2b1d8278dbd8>.

50 Tamošiūnienė ir Kudinavičiūtė-Michailovienė, *supra note*, 15.

dokumentas. Taip šią nuostatą aiškina ir kasacinis teismas, nurodydamas, kad teismo nutartis dėl laikinosios apsaugos priemonės taikymo, vienos priemonės pakeitimo kita arba jos panaikinimo pati savaime yra ir turi būti laikoma vykdomuoju dokumentu, todėl remiantis šia nutartimi vykdomasis raštas nėra išduodamas⁵¹.

Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad būtent antstoliui, kaip valstybės įgaliotam asmeniui, valstybė yra suteikusi vykdomųjų dokumentų vykdymo funkciją, tačiau šioje stadijoje taip pat dalyvauja Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, kurios pagrindinė funkcija šioje stadijoje yra siekis užtikrinti nepilnamečių teises ir interesus teismo sprendimo vykdymo metu (CPK 764 straipsnio 6 dalis, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos 25 punktas). Tais atvejais, kai asmuo, teismo nutartimi įpareigotas vykdyti laikinąją apsaugos priemonę, kurią gali įvykdyti tik jis pats, nevykdo šios teismo nutarties, laikinųjų apsaugos priemonių įvykdymu suinteresuotas asmuo gali kreiptis tiesiogiai į teismą su pareiškimu dėl baudos paskyrimo teismo nutartimi įpareigotam asmeniui CPK 145 straipsnio 9 dalyje nustatyta tvarka arba į antstolį dėl teismo nutarties priverstinio vykdymo CPK 145 straipsnio 9 dalyje, 152 straipsnio 6 dalyje ir 771 straipsnyje nustatyta tvarka⁵². Teismo nutarties skirti CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose nustatytas laikinąsias apsaugos priemones nevykdymo pasekmės reguliuojamos CPK 145 straipsnio 9 dalyje ir tai yra specialioji norma CPK 771 straipsnio 5 dalies atžvilgiu, todėl, sprendžiant klausimą dėl baudos paskyrimo už tokios teismo nutarties nevykdymą, pirmiausia turi būti vadovaujamasi specialiąja norma – CPK 145 straipsnio 9 dalimi, o CPK 771 straipsnis taikytinas tiek, kiek nesureguliuota CPK 145 straipsnio 9 dalimi ir kiek neprieštarauja joje išdėstytai normai⁵³. CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose numaty-

tos šios laikinosios apsaugos priemonės: draudimas atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų (6 punktas); draudimas kitiems asmenims perduoti atsakovui turtą arba vykdyti kitas prievoles (7 punktas); išimtiniais atvejais draudimas atsakovui išvykti iš nuolatinės gyvenamosios vietos ir (arba) draudimas išvežti vaiką iš nuolatinės gyvenamosios vietos be teismo leidimo (8 punktas); įpareigojimas atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti (12 punktas). Šias laikinųjų apsaugos priemonių rūšis vertinant šeimos bylose taikytinų laikinųjų apsaugos priemonių kontekste, preliminarieji būtų galima daryti išvadą, jog tik 8 punkte numatyta laikinoji apsaugos priemonė – draudimas atsakovui išvykti iš nuolatinės gyvenamosios vietos ir (arba) draudimas išvežti vaiką iš nuolatinės gyvenamosios vietos be teismo leidimo – yra susijusi su šeimos teisiniais santykiais ir būtent už šios laikinosios priemonės nevykdymą kaltų asmenų atsakomybės klausimas galėtų būti sprendžiamas CPK 145 straipsnio 9 dalyje numatyta tvarka. Visgi kasacinis teismas yra pažymėjęs, jog laikinoji apsaugos priemonė, nustatyta CK 3.65 straipsnio 2 dalies 2 punkte (laikina nepilnamečių vaikų gyvenamoji vieta su vienu iš tėvų), pagal pobūdį priskirtina laikinajai apsaugos priemonei, nustatyta CPK 145 straipsnio 1 dalies 12 punkte⁵⁴, o tai reiškia, kad esant viešajam interesui teismas, nustatęs, kad nevykdomos laikinosios apsaugos priemonės, nurodytos CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose, gali ir savo iniciatyva paskirti baudą kaltam asmeniui remdamasis CPK 145 straipsnio 9 dalimi⁵⁵.

Kitos teismo nutartys, pagal kurias taikytos laikinosios apsaugos priemonės šeimos bylose, nepatenkančios į CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktus, vykdomos CPK 771 straipsnyje nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos 24 punkte nustatyta, kad, vykdant nepiniginio pobūdžio teismo sprendimus, susijusius su uždraudimu vykdyti tam tikrą veiklą arba įpareigojimu atlikti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, kai skolininkas per teismo sprendime arba antstolio raginime nustatytą terminą sprendimo neįvykdo, antstolis surašo sprendimų, įpareigojančių skolinin-

51 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 12 d. nutartis Nr. 3K-3-393/2006, žiūrėta 2025 m. vasario 11 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=44fa-31ac-6e00-4d4a-a629-6a8ac20bb87a>.

52 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ff5ae636-f132-4076-a543-34a606c1b264>.

53 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ff5ae636-f132-4076-a543-34a606c1b264>.

54 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020, žiūrėta 2025 m. vasario 14 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3fd04e-ab-f8a5-43e9-9882-2b1d8278dbd8>.

55 *Ibid.*

ką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą ir kreipiasi į teismą CPK 771 straipsnyje nustatyta tvarka. Teismas, nusprendęs, kad skolininkas sprendimo arba privalomojo nurodymo neįvykdė, gali jam skirti iki trijų šimtų eurų baudą už kiekvieną uždelstą įvykdyti sprendimą. Kasacinio teismo praktikoje akcentuojama, kad ši bauda atlieka kompensacijos funkciją, skiriama kaip satisfakcija išieškotojui dėl laiku neįvykdytos prievolės, be to, tokia bauda skatina skolininką įvykdyti prievolę⁵⁶. Baudos sumokėjimas neatleidžia skolininko nuo pareigos atlikti arba nutraukti teismo sprendime ar privalomajame nurodyme numatytus veiksmus (CPK 771 straipsnio 7 dalis). Taip pat svarbu paminėti, jog bauda už laikinųjų apsaugos priemonių nevykdymą išieškotina į valstybės biudžetą, bet ne išieškotojo naudai, kaip tai nustatyta CPK 771 straipsnio 5 dalyje (6 dalis), nes laikinųjų apsaugos priemonių taikymo atveju bylos laimėtojas ir būsiami bylos išnagrinėjimo rezultatai dar nežinomi, todėl laikinųjų apsaugos priemonių nevykdymas daugiau susijęs su viešosios tvarkos (teismo procesinio sprendimo privalomumo ir vykdytinumo) pažeidimu, o ne su išieškotojo interesų pažeidimu, nes šioje bylos nagrinėjimo stadijoje jis dar nebūna nustatytas ir yra tik tikėtinas⁵⁷.

Šioje darbo dalyje tikslinga apžvelgti aktualią teismų praktiką, siekiant nustatyti, kokiomis aplinkybėmis antstoliai kreipiasi į teismą dėl baudos už teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių nevykdymą ir kokie teismų sprendimai priimami. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą antstolis surašo ir teismui perduoda tik nusprendęs, kad yra pakankamai objektyvių duomenų apie teismo sprendimo (nutarties) dėl skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarkos neįvykdymą⁵⁸. Tai reiškia, kad antstolis, perduodamas teismui spręsti klausimą dėl tokio teismo sprendimo (nutarties) neįvykdymo, akte turi nurodyti, kokiais konkrečiais tėvo (motinos) veiksmais (neveikimu) pasireiškė teismo spren-

dimo (nutarties) neįvykdymas ir kokios aplinkybės (įrodymai), antstolio vertinimu, patvirtina šiuos veiksmus (neveikimą). Tinkamas teismo sprendimo vykdymas šiuo atveju apima ne tik susilaikymą nuo aktyvių veiksmų, kurie daro nutarties vykdymą negalimą, bet ir pareigą imtis reikiamų priemonių, kad būtų realiai pasiektas sprendimu siektas rezultatas – vaiko ir skyrium gyvenančio tėvo (motinos) kontaktas, jų tarpusavio ryšio atkūrimas ir palaikymas. Be to, teismo sprendimo dėl bendravimo tvarkos nustatymo nevykdymas gali pasireikšti ne tik aktyviais suinteresuoto asmens veiksmais, kliudančiais vaiko tėvui bendrauti su vaiku teismo nustatytu laiku, bet ir nebendradarbiavimu, tėvų valdžios panaudojimu priešingai nepilnamečio vaiko interesams, dėl kurio teismo sprendimu siekiami tikslai nėra realiai pasiekiami⁵⁹. Valdžios institucijos turi dėti visas pastangas, kad palengvintų bendradarbiavimą tarp skyrium gyvenančių tėvų. Situacijos, kai vienas iš tėvų nebendradarbiauja ir siekia sutrukdyti valdžios institucijų pastangoms, kad skyriumi gyvenantis kitas iš tėvų susitiktų su vaikais, neatleidžia valdžios institucijų nuo pareigos padaryti viską, kad palengvintų tokių susitikimą⁶⁰. Šiame straipsnyje jau minėtoje Europos Žmogaus Teisių Teismo byloje *Manic prieš Lietuvą* EŽTT atkreipė dėmesį į antstolės, kurios pagalbos pareiškėjas prašė siekdamas Jungtinės Karalystės teismo sprendimu nustatytos bendravimo tvarkos įgyvendinimo, veiksmus: bendravimas tarp pareiškėjo ir antstolės vyko tik pareiškėjo iniciatyva, o nacionalinis teismas pagal antstolės ieškinį neskyrė jokių sankcijų už Jungtinės Karalystės teismo sprendimo nevykdymą pareiškėjo sūnaus motinai, visą kaltę suversdamas pačiam pareiškėjui. EŽTT nusprendė, kad jau šiuo aspektu jam nebuvo užtikrinta teisė pagal Konvencijos 8 straipsnį bendrauti su vaiku⁶¹. Kitoje byloje Europos Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, jog atitinkamų prie-

56 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-259-219/2016, žiūrėta 2025 m. vasario 18 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=866485d3-cd68-4545-9659-60260deab370>.

57 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017, žiūrėta 2025 m. vasario 18 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ff5ae636-f132-4076-a543-34a606c1b264>.

58 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35-969/2020, žiūrėta 2025 m. vasario 18 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c-2b7cecd-0f5c-41ff-b627-799ba94b191f>.

59 Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1766-258/2020, žiūrėta 2025 m. vasario 18 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0880ea83-95ec-4274-b862-fd82aae34a66>.

60 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Aneva ir kiti prieš Bulgariją* (peticijų Nr. 66997/13, 77760/14, 50240/15), žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%2250240%2F15%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%5B%22001-172561%22%5D%7D>.

61 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Manic prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 46600/11), žiūrėta 2025 m. vasario 10 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%2246600%2F11%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%5B%22001-150216%22%5D%7D>.

monių tinkamumas yra vertinamas atsižvelgiant į jų įgyvendinimo spartą, todėl negalima atmesti sankcijų taikymo galimybės tais atvejais, kai tėvas, su kuriuo gyvena vaikas, elgiasi neteisėtai⁶². EŽTT nagrinėjamosiose bylose nustatant faktines aplinkybes bendravimo tvarkos nevykdymas paprastai siejamas su vieno iš tėvų trukdymu, bendravimo tvarkos nevykdymu, nebendradarbiavimu tarp vaiko tėvų⁶³. Iš 2021 m. sausio 1 d. – gruodžio 15 d. viešai paskelbtų apeliacinės instancijos teismų nutarčių matyti, kad per šį laikotarpį apeliacinės instancijos teismai nagrinėjo 30 bylų pagal proceso dalyvių atskiruosius skundus dėl pirmosios instancijos teismo priimtų nutarčių, kuriomis pagal antstolio reikalavimą buvo (ne)skiriamos baudos už nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių nevykdymą. Surinkti duomenys rodo, kad esminiai teismų motyvai skiriant suinteresuotiems asmenims baudas už netinkamą nutarties dėl atitinkamų laikinųjų apsaugos priemonių vykdymą yra susiję su tiek aktyviu vieno iš tėvų veikimu (piktnaudžiavimu, atsisakymu vykdyti nutartį), siekiant apsunkinti galimybes vykdyti nutartimi nustatytas laikinas apsaugos priemones, tiek pasyviu elgesiu. Teismai, netenkindami pareiškimų dėl baudos skyrimo, konstatuoja, kad konkrečiose situacijose nustatyta, jog nutartis nevykdoma dėl objektyvių priežasčių, nenustatyta skolininko tyčios ar piktnaudžiavimo savo teisėmis, todėl pripažįstama, kad nėra pagrindo jam skirti baudos⁶⁴. Spręsdami dėl baudos dydžio teismai individualizuoja visumą aplinkybių, lėmusių asmens veiksmus, įvertina, ar konkrečiu atveju dėl baudos skyrimo kreipiamasi pirmą kartą, asmens turtinę padėtį ir vadovaujasi bendraisiais teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais. Nors antstoliai kreipdamiesi į teismą prašo asme-

niui, nevykdančiam teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių, skirti 300 Eur dydžio baudą už kiekvieną sprendimo neįvykdymo atvejį, tačiau teis-
mai analizuotose bylose skiria vienkartinės baudas
konstatuodami, jog paskirtos baudos yra adekvačios
skolininko padarytam pažeidimui, leisiančios pa-
siekti sankcijos skyrimo tikslus ir nepažeisiančios
nepilnamečių vaikų interesų⁶⁵. Jei teismas nutaria
tenkinti (dažniausiai iš dalies) antstolio pareiškimą
dėl baudos skyrimo, vienkartinį baudų dydžiai sie-
kia nuo 100 Eur iki 200 Eur⁶⁶. Dviem atvejais skirti
įspėjimai⁶⁷.

Pažymėtina, jog dažniausiai pasitaikantis vieno iš tėvų, su kuriuo gyvena nepilnametis vaikas (ar vaikai), motyvas, kodėl nėra vykdoma teismo nutartis dėl laikinos bendravimo tvarkos, laikinos gyvenamosios vietos nustatymo, o galbūt net ir sprendimas dėl nuolatinės vaiko gyvenamosios vietos ir (ar) bendravimo tvarkos nustatymo, yra tas, kad nepilnamečiai vaikai nenori bendrauti ar vykti gyventi su vienu iš tėvų. Vertinant vaikų pareikštą poziciją kaip priežastį, dėl kurios teismo sprendimas (nutartis) dėl skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarkos nustatymo nebuvo vykdomas, turi būti atsižvelgiama ir į tai, ar ši pozicija yra visiškai savarankiška, kategoriška, nepakeičiama net abipusėmis suinteresuotų asmenų (vaiko tėvų) pastango-

65 Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-488-280/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesaspresdimumpaieska/tekstas.aspx?id=e5bdbf71-6c9e-4b89-a5e2-d682b53534a4>.

66 Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2669-779/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesaspresdimupaieska/tekstas.aspx?id=e3e-a075a-1273-49e5-8d1e-279edcd03f9a>; Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-488-280/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesaspresdimupaieska/tekstas.aspx?id=e5bdbf71-6c9e-4b89-a5e2-d682b53534a4>; Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1072-855/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesaspresdimupaieska/tekstas.aspx?id=77279f61-5a78-4310-bcb0-2cb4338560ef>.

67 Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1050-392/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=3c04d-cf4-8fb7-434e-ab4b-0712caad2e9>; Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. gruodžio 9 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e2S-3063-656/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=a16b1e56-5202-43a9-ad87-af49b9979d3c>.

62 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Vyshnyakov prieš Ukrainą* (peticijos Nr. 25612/12), žiūrėta 2025 m. vasario 12 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng?%7B%22fulltext%22%3A%2225612%2F12%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%222001-184824%22%7D>).

63 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. spalio 6 d. sprendimas byloje *Moog prieš Vokietiją* (peticijų Nr. 23280/08, 2334/10), žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng/%7B%22fulltext%22:%5B%2223280/08%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-166950%22%5D%7D>].

64 Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1068-910/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/vasiasprendimpuaieska/tekstas.aspx?id=98054e0e-46c9-4e43-a2eb-38a2bc5cf9e5>; Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1017-460/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/vasiasprendimpuaieska/tekstas.aspx?id=8e608a9a-ffbe-4fe2-b1cb-78da57b29bea>, ir kt.

mis⁶⁸. Nors apeliacinės instancijos teismų praktikoje galima rasti pozicijų, jog teismo nutarties nevykdymas negali būti pateisinamas vaikų nuomone⁶⁹, manytina, kad visiškas nepilnamečio vaiko nuomonės susiformavimo prielaidų ignoravimas pažeistų esminį prioritetinio vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principą. Tokioje situacijoje reikia įvertinti, ar vaiko reiškiamą poziciją yra susiformavusi ir reiškiamą jo laisva valia, ar dėl vieno iš tėvų, su kuriuo gyvena nepilnamečio vaikas ar kitų asmenų, įtakos. Ją ignoravus, kai kuriais atvejais nepilnamečiai vaikai patirtų dar didesnę stresą ar žalą psichikai, o santykiai dar labiau komplikuojami ir sukeltų neigiamų padarinių. Vaikui jaučiant baimę, nerimą ir nesaugumą, drastiškai elgtis negalima, būtinas nuoseklus vaiko ir tėvų darbas su specialistais ir pastangas turi dėti abu tėvai. Todėl teismui sprendžiant, pavyzdžiui, laikinos bendravimo tvarkos nustatymo klausimą, itin svarbu išsiaiškinti vieno iš tėvų, kuriam svarstoma nustatyti laikiną bendravimo su nepilnamečiu vaiku tvarką, ryšį. Jei byloje yra duomenų, kad vaiko ryšys su vienu iš tėvų, su kuriuo jis nuolat negyvena, yra susilpnėjęs, būtina pasitelkiant specialistus (Valstybės vaiko teisių tarnybą, psichologus ir kt.) įvertinti, ar nėra pagrindo nustatyti tam tikrą pereinanąjį laikotarpį, kuriuo, padedant specialistams, būtų atkurtas vaiko ir to iš tėvų ryšys. Šią poziciją patvirtina ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija: byloje, susijusiose su vienu iš tėvų nustatytą bendravimo teisių vykdymu, nurodyta, jog Konvencijos 8 straipsnis apima tėvo teisę imtis priemonių, kad būtų atkurtas jo ryšys su vaiku, ir nacionalinių valdžios institucijų pareigą palengvinti tokį atkūrimą, nes dėl vaiko geriausių interesų būtina padaryti viską, kad būtų išsaugoti asmeniniai ryšiai ir, jei reikia, atkurta šeima⁷⁰.

IŠVADOS

1. Šeimos bylose prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo gali pateikti byloje dalyvaujantis asmuo, tiek pareiškęs savarankišką reikalavimą, tiek tokio reikalavimo nepareiškęs.

2. Teismas gali taikyti ir įstatyme tiesiogiai nenumatytas laikinas apsaugos priemones, jei jos iš esmės padėtų įgyvendinti esminį laikinųjų apsaugos priemonių taikymo šeimos bylose tikslą – laikinai sureguliuoti ginčo situaciją ir taip apsaugoti visų pirma nepilnamečių vaikų teises ir teisėtus interesus.

3. Sprendžiant laikinųjų apsaugos priemonių šeimos bylose taikymo klausimą, turėtų būti sudaromos sąlygos priešingai šaliai pateikti poziciją dėl prašomų laikinųjų apsaugos priemonių ir Valstybės vaiko teisių tarnybai pavesta pateikti išvadą dėl pateikto prašymo taikyti laikinas apsaugos priemones atitiktis nepilnamečių vaikų teisėms ir teisėtiems interesams, kad būtų užtikrintas asmens teisės į teisminę gynybą realizavimas ir teismui pateikta šio klausimo nagrinėjimui reikšminga informacija (įrodymai).

4. Tam tikrų šeimos bylose taikomų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas turėtų būti nagrinėjamas žodinio proceso tvarka.

5. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos specialistų vaiko nuomonės iš klausymas turėtų būti laikomas atitinkančiu vaiko teisės būti iš klausytam nuostatai, jei vaiko nuomonės iš klausymo turinys ir fiksavimas, kitos aplinkybės nekelia abejonių.

6. Sprendžiant vaiko laikinos gyvenamosios vietos nustatymo klausimą, egzistuoja realus poreikis vaiko nuomonę iš klausyti būtent teisme ir tai susiję su sprendžiamų laikinųjų apsaugos priemonių įtaka galutiniam sprendimui.

7. Visos CK 3.65 straipsnyje numatytos laikinosios apsaugos priemonės galioja į ateitį, t. y. nuo jų taikymo momento iki sprendimo priėmimo.

8. Teismui sprendžiant, pavyzdžiui, laikinos bendravimo tvarkos nustatymo klausimą, itin svarbu nustatyti vieno iš tėvų, kuriam ketinama nustatyti laikiną bendravimo su nepilnamečiu vaiku tvarką, ryšį. Jei byloje yra duomenų, jog vaiko ryšys su vienu iš tėvų, su kuriuo jis nuolat negyvena, yra susilpnėjęs, būtina pasitelkiant specialistus (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą, psichologus ir kt.), įvertinti, ar nėra pagrindo nustatyti tam tikrą pereinanąjį laikotarpį, kuriuo, padedant specialistams, būtų atkurtas vaiko ir to iš tėvų ryšys.

9. Aktualiuose teisės aktuose įtvirtintos priemonės, suformuota teismų praktika dėl konkrečių

68 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35-969/2020, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimu-paieska/tekstas.aspx?id=c2b7ceed-0f5c-41ff-b627-799ba-94b191f>.

69 Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-939-577/2021, žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimu-paieska/tekstas.aspx?id=cd477a84-1384-4cd1-ad62-c3d16af74477>.

70 Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *Muruzheva prieš Rusiją* (peticijos Nr. 62526/15), žiūrėta 2025 m. vasario 19 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%2262526/15%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-182876%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2262526/15%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-182876%22]}).

jų taikymo aspektų nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdančiams subjektams tiesiogiai padeda užtikrinti nepilnamečių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą.

NAUDOTI ŠALTINIAI

1. Baublys, L., D. Beinoravičius, A. Kaluina, P. Kalthari, K. Miliauskaitė, S. Spruogis, E. Venckienė. *Teisės teorijos įvadas* (Vilnius: leidykla MES, 2010).
2. Driukas, A. ir V. Valančius. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. 2 tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006).
3. *Lietuvos teisė 2020: esminiai pokyčiai. II dalis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020), žiūrėta 2024 m. lapkričio 28 d., <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/f51ef8f9-096a-4a09-9400-8c76f87a9943/content>.
4. *Lietuvos teisė 2019: esminiai pokyčiai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019), žiūrėta 2024 m. lapkričio 17 d., <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/8cf08672-22cd-4d63-9796-5a9b3914683b/content>.
5. Mikelėnas, V. *Šeimos teisė* (Vilnius: Justitia, 2009).
6. Nekrošius, V. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos: nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007).
7. Pelenis, D. „Laikiniosios teisinės apsaugos institutas naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse: pamatinės nuostatos“. *Teisė* 50 (2004): 113–124.
8. Sagatys, G. „Vaiko teisė į šeimos ryšius Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje“. *Jurisprudencija* 33, 25 (2002). Žiūrėta 2024 m. gruodžio 15 d. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3525/3318>.
9. Tamošiūnienė, E., ir I. Kudinavičiūtė-Michailovienė. *Šeimos bylų nagrinėjimo ir teismo sprendimų vykdymo ypatumai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013). Žiūrėta 2025 m. vasario 9 d. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/d644eb13-2d03-4351-aded-b3e4eb3bc254/content>.

Jurisprudencija

1. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Aneva ir kiti prieš Bulgariją* (peticijų Nr. 66997/13, 77760/14, 50240/15). Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:\[%2250240/15%22\],%22documentcollection-id%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-172561%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:[%2250240/15%22],%22documentcollection-id%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-172561%22]}).
2. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Manic prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 46600/11). Žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:\[%2246600/11%22\],%22documentcollection-id%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-150216%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:[%2246600/11%22],%22documentcollection-id%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-150216%22]}).
3. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. spalio 6 d. sprendimas byloje *Moog prieš Vokietiją* (peticijų Nr. 23280/08, 2334/10). Žiūrėta 2025 m.

vasario 19 d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:\[%2223280/08%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-166950%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:[%2223280/08%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-166950%22]}).

4. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *Muruzheva prieš Rusiją* (peticijos Nr. 62526/15). Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:\[%2262526/15%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-182876%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:[%2262526/15%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-182876%22]}).

5. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Neulinger ir Sjuruk prieš Šveicariją* (peticijos Nr. 41615/07). Žiūrėta 2025 m. vasario 10 d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:\[%2241615/07%22\],%22documentcollection-id%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-99817%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:[%2241615/07%22],%22documentcollection-id%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-99817%22]}).

6. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Sahin prieš Vokietiją* (peticijos Nr. 30943/96). Žiūrėta 2025 m. vasario 10 d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:\[%2230943/96%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-61194%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:[%2230943/96%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-61194%22]}).

7. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. spalio 23 d. sprendimas byloje Širvinskas prieš Lietuvą (peticijos Nr. 21243/17). Žiūrėta 2024 m. gruodžio 10 d. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-194735%22%5D%7D>].

8. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Vyshnyakov prieš Ukrainą* (peticijos Nr. 25612/12). Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:\[%2225612/12%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-184824%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22full-text%22:[%2225612/12%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-184824%22]}).

9. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. „Aktualūs vaiko išlaikymo klausimai naujausioje Lietuvos kasacinėje jurisprudencijoje Nr. AC-53-1“. *Teismų praktika* 53 (2020). Žiūrėta 2025 m. vasario 18 d. https://www.lat.lt/data/public/uploads/2021/01/islaikymo-apzvalga_2020-12-17.docx.

10. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. „Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga Nr. AC-34-2“. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 1 d. <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67>.

11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020. Žiūrėta 2025 m. vasario 12 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimu-paieska/tekstas.aspx?id=3fd04eab-f8a5-43e9-9882-2b1d-8278dbd8>,

12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35-969/2020. Žiūrėta 2025 m. vasario 18 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/>

tekstas.aspx?id=c2b7ceed-0f5c-41ff-b627-799ba94b191f.

13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017. Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ff5ae636-f132-4076-a543-34a606c1b264>.

14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-259-219/2016. Žiūrėta 2025 m. vasario 18 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=866485d3-cd68-4545-9659-60260deab370>.

15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje A. R. prieš N. R., bylos Nr. 3K-3-411/2012. Žiūrėta 2025 m. vasario 5 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fbd3349b-3785-4672-aefd-c63047c734c5>.

16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2009. Žiūrėta 2025 m. vasario 14 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0c003e1b-d099-4aa6-b104-c150f2964636>.

17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-393/2006. Žiūrėta 2025 m. vasario 11 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=44fa31ac-6e00-4d4a-a629-6a8ac20b-b87a>.

18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje A. T. prieš D. I., bylos Nr. 3K-3-320/2006. Žiūrėta 2025 m. vasario 11 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5c25ad08-73dc-4639-94d6-9395c991062e>.

19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 8 d. nutarimas „Dėl vaikų išlaikymo išmokų mokėjimo sąlygos nuolat gyventi Lietuvoje“, LRKT, žiūrėta 2024 m. lapkričio 15 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1990/content>.

20. Lietuvos teismai, Teisminės mediacijos komisijos veiklos ataskaita 2020. Žiūrėta 2025 m. sausio 29 d. https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2021/03/tmk-ataskaita_2020.pdf.

21. Lietuvos teismai, Veiklos rezultatai. 2020 m. Žiūrėta 2025 m. sausio 29 d. <https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2021/03/teismai2021-g.pdf>.

22. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1846-273/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 14 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b-7c223f4-0cc6-4fd4-a202-dfca55cd3ef6>.

23. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1815-324/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 17 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c-1c987b2-70d3-4f92-90b2-fad4b1d0240a>.

24. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus

2021 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1471-273/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 10 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7f-8da63f-972f-48ca-83f7-80b7d197cddd>.

25. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-680-896/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 10 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8f-b193c4-b51b-4521-bb47-2314a221b558>.

26. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1017-460/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8e608a9a-ff-be-4fe2-b1cb-78da57b29bea>.

27. Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-488-280/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e5bd-bf71-6c9e-4b89-a5e2-d682b53534a4>.

28. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2019 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-90-569/2019. Žiūrėta 2025 m. vasario 10 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=efb75d1d-1c8e-4a9f-989e-d952a8406018>.

29. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-3063-656/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a-16b1e56-5202-43a9-ad87-af49b9979d3c>.

30. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2669-779/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e3e-a075a-1273-49e5-8d1e-279edcd03f9a>.

31. apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-939-577/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=cd477a84-1384-4cd1-ad62-c3d16af74477>.

32. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1050-392/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3c04d-cf4-8fb7-434e-ab4b-0712caaad2e9>.

33. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1068-910/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=98054e0e-46c9-4e43-a2eb-38a2bc5cf9e5>.

34. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1072-855/2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 19 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=77279f61-5a78-4310-bcb0-2cb4338560ef>.

35. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2020 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1766-258/2020. Žiūrėta 2025 m. vasario 18 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0880ea83-95ec-4274-b862-fd82aae34a66>.

Teisės aktai:

1. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Žiūrėta 2025 m. sausio 10 d. LRS. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841>.

2. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *Eur lex*. Žiūrėta 2025 m. vasario 10 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=GA>.

3. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. LRS. Žiūrėta 2025 m. vasario 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19848>.

4. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. LRS. 2002 m. vasario 28 d. Nr. IX-743. Žiūrėta 2025 m. vasario 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.162435/asr>.

5. Lietuvos Respublikos Konstitucija. 1992 m. lapkričio 2 d. Nr. 33-1014. LRS. Žiūrėta 2025 m. balandžio 10 d. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>

6. Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas. 2008 m. liepos 15 d. Nr. X-1702. LRS. Žiūrėta 2025 m. balandžio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325294/uMxhbvJsDl>.

7. Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas (10 straipsnio 1 dalis). LRS. Žiūrėta 2025 m. sausio 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.174850>.

INTERIM MEASURES OF PROTECTION IN FAMILY PROCEEDINGS: FROM APPLICATION TO EXECUTION**Aivaras NAUJALIS****Summary**

This paper analyses core aspects related to application and execution of the interim measures of protection in family litigation. It aims to dissent trends and identify possible challenges that subjects who apply and execute these measures are faced with now or will be faced in the future. Special attention is focused on the analysis of the most pertinent case law which is used to illustrate legislative and doctrinal principals with specific case-law examples. In addition, considering its great influence to the national jurisprudence, analysis of pertinent European Court of Human Rights practice is presented.

Key words: civil procedure, temporary measures of protection, family disputes, principle of assertion of priority child right and interest protection.

Aivaras NAUJALIS

Mykolas Romeris universiteto Sūduvos akademijos Ugdymo mokslų, teisės ir žmogaus gerovės instituto lektorius. Mokslinių interesų sritis: konstitucinė teisė, civilinio proceso teisė, šeimos teisė, sutarčių teisė, vykdymo proceso teisė. El. paštas: aiv.nauj@mruni.eu

Aivaras NAUJALIS

Lecturer at the Institute of Educational Sciences, Law and Human Well-being of the Mykolas Romeris University Sūduva Academy.

Research interests: constitutional law, civil procedure law, family law, contract law, enforcement procedure law.

Email: aiv.nauj@mruni.eu

This article is an Open Access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).